

se státním dluhem uherským. Priorit lokálních drah uváděti nelze a není potřebí.

Také některé jiné společnosti mimo dráhy vydávají prioritní obligace. Tak na př. u nás vydaly prioritní půjčky paroplavební společnosti Adria 3 mil. zl. $4\frac{1}{2}\%$ prioritní obligace z r. 1891, které se mají uplatit do r. 1911; Dunajská paroplavební společnost vydala půjčky 10 mil. M. z r. 1882 a 20 mil. M. z r. 1886; rakouský Lloyd má různých prioritních půjček starších původně na $7\frac{1}{2}$ mil. zl. ve zlatě a nové 4% prioritní půjčky z r. 1895 42 mil. zl. ve zlatě a 18 mil. K z r. 1901 atd.

Vedle toho hutnické akciové společnosti vydaly částečné dluhopisy, tak zejména Alpínská montanní společnost $4\frac{1}{2}\%$ obligace 25 mil. frs., které míní však co nejdříve splatiti; Trifailská dolovací společnost na uhlí má dvě půjčky 4% v původní sumě 6.15 mil. zl. ve zlatě a třetí 10 mil. frs. z r. 1908; Česká montanní společnost má hypotekární 4% půjčku z r. 1896 místo bývalé 5% ve zlatě, celkem 14.200 dluhopisů po 500 K = 7.1 mil. K a $2\frac{1}{2}$ mil. K 4% půjčku z r. 1898 s 5% premií. Poldina huť 4% půjčku $3\frac{1}{2}$ mil. K atd.

Akciové společnosti průmyslové jen velmi zřídka vydávají obligace; tak vydala Union železářská a na výrobu plechu celkem 1 mil. zl. obligací (dvě emise 6% a 5%) a Pottendorfská přádelna půjčku 0.9 mil. zl. atd.

3. Loterní půjčky a promesy.

Od r. 1889 není dovoleno vydávati žádné loterní půjčky mimo loterie státní; cizozemské losy zapovězeny až na ty, které již před rokem 1889 zde kolovaly a jsou opatřeny k tomu cíli státním kolmem. Z loterních půjček, platí se výherní daně 20% . — Stát od r. 1889 nevydal vůbec již žádnou loterní půjčku, pouze zrovna před platností zákona 1889 bylo dovoleno rak. úvěrnímu ústavu pozemkovému vydati ještě 40 mil. zl. nové emise 3% premiových dluhopisů.

Státní loterní půjčky uvedeny byly již mezi státními dluhopisy a byly to zúročitelné losy z r. 1854, které jsou již úplně slosovány a z r. 1860 a nezúročitelné z r. 1864; potom loterní půjčky uherské: premiová z r. 1870 a tiskové losy z r. 1880. Dále losy k regulování Dunaje a ze soukromých losů úročitelných jsou znamenány premiové dluhopisy rak. úv. ústavu (celkem dvojí emise z r. 1880 a 1889, jichž dosud ještě kolovalo 124.435 mil. K koncem r. 1907 a pak premiové dluhopisy 4⁰/₀ ní uherské hypoteční banky (v původním obnosu 40 mil. zl.).

Pro rak. úvěrní pozemkový ústav bylo povoleno, aby směl vydati premiové dluhopisy nad míru cennou výhodou a výtěžek z toho posoudíme, když povážíme, že sám ústav si vypůjčoval na tyto dluhopisy kapitály sotva na 3³/₈⁰/₀ ročně zúrokované, kdežto je obcím půjčoval napořád na 5—6⁰/₀ ročně, čímž nejméně 2⁰/₀ ročně vydělává na úrocích ze všech takto půjčených sum. Při tom jsou obce vypůjčující vázány velmi nevýhodným ustanovením, že nemohou půjčku rychleji umoriti, nežli je stanoveno umořovacím plánem a tedy že ji nemohou nikdy také konvertovati. Ještě do nedávna, kdy již zemská banka Česká půjčovala velmi výhodně nejvýše na 4²/₀ obcím (při čemž arci téměř nic nevydělala), mohl s ní pořáde rak. úvěrní ústav pozemkový vítězně konkurovati, neboť 4⁰/₀ ní komunální dluhopisy zemské banky byly 1897 po 99.40, kdežto 3⁰/₀ ní premiové dluhopisy rak. úvěrního ústavu pozemkového touž dobou se prodávaly za 118 zl. Že tím způsobem finanční správa naše tak vydatně podporovala soukromý výdělkářský ústav, toho sluší zajisté velmi litovati. — Odtud také si vysvětlíme veliký zisk tohoto ústavu z hypotekárního a komunálního úvěru, činil r. 1907 2.386 mil. K.

Ostatní loterní půjčky pocházejí ze starších let (před rokem 1889). Jsou to především městské půjčky loterní: Premiová půjčka města Vídně z r. 1874, basilikové losy Budapeštské (z r. 1886) sumou 4 mil. zl. po 5 zl. kus; losy Budínské 2 mil. zl. v 50.000 losech; Innsbrucké losy 1 mil. zl. po 20 zl. kus (z r. 1871); Krakovské losy 1¹/₂

mil. zl. po 20 zl. kus; Lublaňské losy $1\frac{1}{2}$ mil. zl. po 20 zl. kus; Salzburské losy 1.7263 mil. zl. po 20 zl. kus. — Dále byly vydány loterní půjčky pro různé fondy, jako Červeného kříže rakouského a uherského (dohromady 10 mil. zl., losy rakouské 600.000 po 10 zl., uherské 800.000 po 5 zl.); losy Rudolfovy nadace 2 mil. zl. po 10 zl. kus.

Ze soukromých losů nejdůležitější je prioritní loterní půjčka úvěrního ústavu vídeňského, tak zvané kreditní losy, jichž vydáno r. 1855 420.000 po 100 zl. (celkem 42 mil. zl.) a slosují se do r. 1923; potom různých velkostatkářů: Claryho losy 1.68 mil. zl. konv. měny po 40 zl. k. m.; losy Palffyho 3.72 mil. zl. konv. m. po 40 zl. kus; losy Salm-Reifferscheidovy 4 mil. zl. k. m. po 40 zl. kus. — Výherní listy (Gewinnsscheine) vydané po slosovaných premiových obligacích rak. úvěrního ústavu pozemkového a uherské hyp. banky.

Kromě rakouskouherských loterních a premiových půjček prodávají se ještě na našich bursách premiová půjčka srbská (2%) mezi zúročitelnými a železniční premiová půjčka turecká (neúročená), o kterých byla již dříve řeč (při státních dluzích cizozemských).

Loterní půjčky bývají úžasně přepláceny. Skoro napořád platí se za ně vyšší ceny než činí vyplacené výhry dohromady a na úroky z vynaložené ceny se při tom naprosto nedbá.

Dokladů pro to je hojnost:*)

1. Losů z r. 1864 je dosud v oběhu 94.500. Cena jich byla dne 16. listopadu 1908 až 267 K za 50 zl. nominálních (tedy cena celého losu 534 K). Kdyby tedy někdo všechny ty losy skoupil, musil by za ně dáti $534 \times 94.500 = 50.463.000$ K. Ve všech 21 tazích do r. 1918 vyplatí se výher po srážce výherní daně (20%) pokaždé 1,944.800 K, čili celkem $21 \times 1,944.800 =$

*) Z dřívějších dob četné doklady pro to uvedl jsem v „Národohospodářské arithmetice“ (1888), ve spisku: „O půjčkách loterních“ (r. 1886) a „O veřejných půjčkách rakousko-uherských“, (1890) a v „Národohospodářském Obzoru“ (1901).

40,840.800 K. Tratil by tedy kupec losů nejen všechny úroky za více než deset let, nýbrž kupní suma byla by ještě o 9,622.200 K vyšší, tedy o 23·56% větší nežli všechny vyplacené výhry dohromady.

2. Kreditních losů je v oběhu 105.400. Tahů bude ještě 31 (do r. 1924); po každém tahu vyplácí se výher po srážce daně, 1,577.400 K. Celkem tedy vyplaceno bude výher během více než 15 let 48,899.400 K. Losy se prodávaly 16. listop. 1908 až po 474 K. Kdo by všech 105.400 losů skoupil, musil by za ně dáti 49,959.600 K. Kupec by tratil úroky za tak dlouhou dobu a kromě toho by kupní suma přesahovala výhry s 1,060.200 K či byla by vyšší o 2·17% než všechny výhry dohromady.

3. Innsbruckých losů je 11.640. Všech výher se na ně splatí (do r. 1911) 738.480 K. Losy se prodávaly 16. listopadu 1908 až po 120 K. Kdo by všechny losy skoupil, platil by za ně 1,396.800. Tratil by kromě úroků ještě 658.320 K, kupní cena byla by o 89·1% vyšší než všechny výhry.

4. Budínské losy budou slosovány 15. června 1909. Je jich 3500 a byly 16. listopadu 1908 až po 225 K. Všechny by tedy stály 787.500 K. Ale všech výher po srážce daně vyplatí se jen 661.240 K, byla by jich kupní cena o 19·1% vyšší než výhry.

5. Losů Rudolfovy nadace je 34.200 (slosují se do 1914). Cena jejich 16. listopadu 1908 byla až 71— K. Stály by tedy 2,428.200 K, kdežto všech výher se vyplatí po srážce daně jen 1,000.800 K. Je tedy kupní cena o 142·6% vyšší než obnos všech výher.

6. Pálffy-ho losů je 12.000 (ještě tři tahy do 1911). Prodávaly se 16. listopadu 1908 až po 205 K. Všechny by stály 2,460.000 K, kdežto všechny výhry budou jen 1,355.088 K. Patrně by kupec je platil o 81·5% dražší než co se na ně vyplatí.

7. Salmových losů (které slosovány budou 1912) je 16.000. Dne 16. listopadu 1908 platily se až

po 240 K. Stály by všechny podle toho 3,840.000 K, kdežto všeho se na ně vyplatí jen 3,222.958.40 K. Kupní cena je vyšší než výhry o 19.1%.

8. Losů půjčky města Salcburku je v oběhu dosud 22.428 (poslední tah 1911). Prodávaly se 16. listopadu 1908 až po 116 K. Stály by tedy 2,601.648 K, ačkoli všechny výhry dohromady nebudou činití leč 1,361.720 K. Kupní cena byla by o 91% vyšší nežli všechny výhry.

9. Výherních listů k premiovým úpisům rak. úv. pozemkového ústavu emise 1880 je na 399.000. Dne 13. listopadu 1908 prodávaly se až 43.75 K. Tedy stály by téměř 17½ mil. K. Všech výher vyplatí se jen (a to až do r. 1930) 6,977.600 K. Přeplácejí se tedy více než dvojnásobnou cenou nad výhry a tratí se úroky za dlouhé doby.

Více příkladů hromaditi netřeba. Viděti z toho, jak kupci losů jsou ochotni dáti za ně přemrštěné ceny čekajíce patrně, že každý z nich bude tak šťasten, aby naň připadla hlavní výhra. Mnohem více ještě politování zasluhují ti, kteří takto předražené losy kupují na splátky a odhodlávají se k tomu ještě platit z kupní sumy úroky, které pravidelně od lichvářských ničím se neliší.

Vedle losů kupují se také jich promesy, o kterých se dříve zmínka stala. Promesa je cenou za naději, že určitý los v příštím tahu vyhraje. Pravděpodobná cena promesy dá se zcela přesně pro každý tah vypočísti. Pravidelně je hra na promesy nevýhodnější nežli hra v malé loterii.

4. Akcie různých podniků rakousko-uherských.

Pozorovali jsme, že zejména akciové ústavy bankovní a železniční podnikly největší emise dílčích úpisů, že však ostatní akciové společnosti průmyslové a hutní jen velmi skrovně použily tímto způsobem svého úvěru. Rovněž je zcela zřetelný postup, že bankovních dluhopisů stále přibývá, kdežto železniční naporád se proměňují v dluhopisy státní a dá se čekati v budoucnosti rozhodně ještě silnější proměna v tom směru.